

Dopisy

1923/28

J. M. – M. M.

s láskou tátovi

**Poděkování obci Nový Malín za finanční podporu,
bez níž by se toto svědectví nepodařilo vydat.**

Úvod

Osud je vlastně laskavý, když nám nedopřává vidět své další dny. Nevidíme své příští cesty, nevidíme konec svých dnů. Ta nevědomost a vlídná neznalost věcí příštích a budoucna nám umožňuje žít ve slastné naději a jistotě, že si dokonce tróufáme plánovat svůj život. Dostali jsme dar nevnímat možné rány osudu a dostali jsme dar žít přítomností.

•

Tyto dopisy jsem našla ve starém papírovém kufru v kožených deskách, opatřených několika obaly a pečlivě převázaných provázek. Psal je můj tatínek své první ženě Marii.

Po přečtení jsem nebyla schopna je uložit zpět... stále jsem je četla dokola a uvědomovala si co osud dokáže přinést do života dvou lidí. A oni netuší...

Ani Josef ani Marie netušili jaké jim život přinese zkoušky, úskalí a tragedii. Řešili zdánlivě malicherné denní starosti, sdíleli drobné radosti. Překonali hledání cesty k sobě a byli nadšeni ze setkávání a vzájemné blízkosti. Když se vše naplnilo, museli spolu ještě přesvědčit své okolí, že jejich láska je opravdová a společným bojem proti všem to dokázat. Chtěli, aby byla uznána a neměla žádné překážky a nepřátele. Vše se podařilo a nastala vytoužená společná cesta životem a velká radost a vítání potomků.

Josef Marii nesmírně miloval. A ona jeho.

Byl tím, který jí vedl životem, učil, vzdělával. Ona mu oplácela oddanou otevřenou náručí překonávajíc rozpaky dívky objevující potěšení z dotyků a síly přitažlivosti.

Jejich láska překonala i smrt, která přišla v podobě nejkrutější.

Darina Martinovská

Hodkovice nad Mohelkou, léto 2010

Dopisy byly ponechány v původní podobě, pouze někde jsou z důvodu srozumitelnosti mírné gramatické úpravy a vysvětlivky.

Smím se ptáti srdce tvého, zdali pro mne bije ...

19. VII. 24

Mařenko!

Posílám román „Budín“ moc zajímavý. Přečti ho, přemysli a podškrtnuté dvakrát třebas přečti a rozvaž. Do soboty ať ten román přečteš. Když čteš, tak čti nejméně hodinu a nejen chvilku. V sobotu přinesu českou knihu.

O tom, co přečteš, tak se tě zeptám, jaký rozsudek jsi vynesla nad tím, obzvlášť nad „Budínem“.

S upřímným pozdravem Tvůj Josef

8. VIII. 24

Milý Jozífku.

Jak jsem viděla, že ses na mě rozhněval, ale já jsem nic špatně nemyslela. Ty ses rozhněval. Tak tě prosím nehněvej se a přijď dnes k nám, jestli můžeš.

Myslím, že se přeci nebudeš hněvat a přijdeš. Sedím dnes tak sama a neustále o tom myslím. Sbohem tebe milující M.

10. VIII. 24

Drahá Mařenko!

Splňuji slib, který jsem Ti dal minulou neděli a píšu. Prvně ti sdělím, že jsem vám semlel žito a to na dva sorty, abys neříkala, že máte černež chleba.

Slyšel jsem, že jsi také popadla do malínských novin. Co naděláš, kdo má vztek, tak ho vylejvá jakým nebud' způsobem. Myslím, že je to zpráva buď levých nebo pravých tvých sousedů. Divím se jen, že mne tam nenamalovali. Já jsem tam taky byl. Tys to psaní četla?

Posílám Ti světový román „Voskresenie“ (azbukou) Tolstého – moc zajímavá věc. Mařenko, ty si všechny knihy, co přečteš, zapiš do zvláštní tetradě¹, by sis pamatovala, co jsi již přečetla. Jsou takové věci, které musí přečísti každý. Tak, aby si to tak lehce nezapomínala, tak si napiš název a spisovatele každý knihy do tetradě¹. V tom románě co ti dnes posílám, Tolstoj mistrovsky zobrazil, jak se může změnit duše, city, pohledy a vůbec celý člověk. Zobrazil život města, život vyšší, ale zkažené třídy lidu. Ale já ti jistě jen kazím náladu takovýma románama.

¹ sešitu

Pravda může být, že budeš asi na obžínkách. Myslím, že né! Když bysme šli, tak bysme šli oba, ale jistě tam budou mít málo místa, tak zůstaneme raději doma, vid', Marouši!

Krásný den dnes a mě palice bolí, jinak bych přece přišel. Ticho na duši, ale srdce táhne tam, kde utěchu našlo... k Tobě.

Napiš mě taky pár řádků, Mařenko!

Sbohem, líbá tě vřele Tvůj Josef

13. VIII. 24

Milý Jozífku.

Posílám Ti těchto pár řádků, v kterých ti sděluji, že jsem se na tě trochu rozhněvala. Šel jsi okolo a k nám jsi nezašel, protože jsi se bál, abych tě neumlouvala, abys šel k muzice. Ba ne mě se o tu muziku ani moc nerozcházelo, dříve jsem neměla ani jeden nápad jít, ale když jsem přečetla ty krásný noviny, tak bych byla šla, aby si nemysleli, že mě zarmoutili, naopak že mám z toho radost, jak myslej, že se meju od rána do večera.

Tebe tam nenamalovali, asi že se báli, abys jim něco nevodved. Ostatně si o tom promluvíme někdy jindy a teď ti musím napsat, že se už na tě nehněvám, když si napsal, že tě bolela palice. Ale mě dnes bolí palice, že si už ani nevím rady a to nejspíš vod románů, který jsi mě poslal.

A ještě ti sděluji, jestli tě v neděli nebude bolet palice a mě taky ne a ty budeš chtít, že bysme jeli do Novin k muzice. Tak mě buď vzkaž nebo napiš, jestli pojeděš, abych do neděle věděla.

Psala bych ti ještě víc, protože nemam co jinýho na práci, ale hlava mě bolí, že nemůžu usedět na místě a za druhé, že mě už bolí ruka.

Tak Sbohem Tvoje M. Re.

3. III. 25

Drahá Mařenko!

Dnes přijdu hned z večera, zvědav jsem, co mě máš sdělit. Tvůj Josef.

13. III. 1925

Buď tak hodná a pošli mi tvůj snář, ten co jsme v neděli prohlíželi. V neděli asi nepřijdu, protože jedu na Šalavu, tak odpusť. Jestliže bych nejel, tak jsem konečně u Tebe. S bohem. Tvůj Josef Martinovský

14. III. 1925

Drahá Mařenko!

Jestli dnes zas nebudu mlít do půl noci, tak přijdu a na Šalavu zítra asi nepojedu a tak mne čekej. Děkuji srdečně za Tvá vlídná slova.

Tvůj m. tě Josef

Snář, jestli budeš zítra mít, tak si ho vezmu. J. M.

14. III. 1925

Milý Jozífku, odpusť, že jsem ti neposlala ten Snář, on je u Frančiků, posílala jsem pro něj už dvakrát a oni mi ho neposlali.

Když budeš moci přijít v neděli tak přijď a jestliže ne, tak přijď dnes, protože je mi smutno.

S Bohem tvá Maří.

18. III. 25

D. Mařenko!

Buď tak hodná vydej nám asi 3 butelky¹ vodky. Spát nechod', musíš být – že přijdu – jestli nejseš unavená – napiš. Tvůj Josef

10. IV. 1925 (pátek)

Jozífku, prosím Tě buď tak hodnej a zeptej se tvý maminky, kde bude v neděli sloužení a předej mě to po Lubě a nebo přijď a povíš mi to sám. Sbohem tvá Maří.

11. IV. 25 (sobota)

Milá Mařenko!

Chci jít zítra s tebou do církve, a proto mi sděl, kdy mám ráno přijít (v mocli² hodin). Sloužení bude v Knerutech. Odpusť, že jsem hned včera neodpověděl – neměl jsem čas a potom jsem myslel, že jsi na poli. Jestli půjdeš, tak mi napiš o které hodině. Tvůj milující Tě Josef.

¹ lahev

² v kolik

18. IV. 1925

Milá Mařenko!

Sděl mi, jestli máme jet neb jít v noci do církve, jestli nejseš moc zmučená a přeješ si taky, bysme jeli do Knerut. Napiš, jestli pojeděš, kdy mám pro tebe zajet. Ve 12 v noci anebo přijet hned večer. Z našich asi sotva někdo pojedě. Sděl mi tvé přání, hned po našem Ivanovi.

Se srdečným pozdravem tvůj mil. Tě Josef.

18. IV. 1925

Milý Jozífkú.

Přála bych si dnes jet do církve, ale v tom blátě to bude špatný a píšeš, že žádnej do vás nechce jet, tak řekni Lubě, možná že s námi pude. A nejlepší bude přijít sem zvečera a domluvíme se. Sbohem tvá Maři.

19. IV. 1925

Drahá Mařenko!

Přijmi ode mně nejvřelejší přání a srdečný pozdrav k svátosti „Zmrtvýchvstání“. Necht' duše tvá a srdce miluje dobro, pravdu, krásno a toho, který tě nezklame a myšlenka tvoje necht' nezná zarmoucení. Miluji tě – tisíckrátě již slyšela jsi to ode mne a dnes znova to samé. Přejí si, bys celou svou bytostí cítila, že pravdu dím. Ať láska naše hoří jak věčný oheň a kdy ... na starost uhasne. Necht' vzpomínka na minulost přispěje nám šťastnému životu a společnému postoji. Miluj i ty Marouši a nezapomínej na slova a sliby, který ted' pronášíš, neb oni ti dodají síly v trpkých chvílích života. Bůh žehnej nám. Tvůj m. tě Josef

Dubno 13. VI. 1925

(v malé obálce, adresa M. Re. Malín, psáno na vizitku)

Drahá Mařenko! Jsem nucen zde zůstat až do pondělka neb mi tak poradili. Víím, že si budeš myslet, že schválně zůstávám, ale to bys mě hodně křivdila. Jen aby to dobře dopadlo. Líbá tě tvůj milující tě Josef Martinovský

9. VII. 25

Drahý Marouši!

Hned přijedu na chvilku k tobě, proto nechod' ještě spát. Tvůj Josef.

V Malíně 14. IX. 1925

(na obálce Mademoiselle M.R. připsáno: Ráno jsem myslel, že pojedeme do Lvova ve středu, ale teď mi maminka povídala, že nepojede maminka tvoje příšikovaná. Nejspíše, že pojedeme s neděle. V neděli přijedu asi ve 2 neb ve 3 h. líbá t. m. Josef)

bez data

Můj nejdražší Marouši!

Píšu, poněvadž mluvit s Tebou teď nemohu a duše, celá má protivná bytost, letí k tobě myšlenkami, a chtěla by tě vidět a s tebou mluvit. Probudil jsem se strašnou touhou, s tebou mluvit, tebe vidět, líbat tě, líbat a potom třeba umřít. Ne, umírat? Sluníčko jako schválně zářivě svítí, slibující štěstí, ale v duši, jestli mám nějakou, je jako po vyhoření. Myslím, přemýšlím – tys pravila včera a nějak jsi přesvědčená stále, že tě nemiluji, a já ti pravím, že nebýt mé lásky k tobě sotva bych dovedl žít. Věřím, že ty mne miluješ, a cením si tvou obětavosti více, než myslíš.

Jak myslíš, drahý Marouši, jsem já špatný člověk, ano! Snad jsem, nevím však sám. Ty asi se divíš, na co zas píšu, nuže být, že tě ještě více mučím, aneb aspoň trošek uspokojím i já právě proto píšu. Protože vím, v jaké náladě seš, chci tě uspokojit, chci zlíbat, alespoň v mysli a dát ti chci slovo, že nehodným nebudu a nesmím být, rozumíš, nesmím.

Jestliže však ještě jednou se stane a budu takovým, pak žít nesmím, nebudu. Však ale také dlouho nevydržím v takovém postavení. Ty, drahouši, obviňuješ jen mě v tom, že se nemůžeme vzít brzo – však já povídám, že jsou v tom vinni jak tvoje tak i moje rodiče – moje však víc.

Marouši, snad jsem dokonce špatným, ale upřímným jsem, a budu. Tebe mučím, však, ale nemysli, že sám jsem blažen.

O slibu mým mě vždycky napomeneš, protože nejsem tak špatným jako slabým a jako pijáka těžko udržet od lahve, tak i mě od tebe...

Tisícekrát tě líbám a prosím odpusť vše špatné, co jsem učinil. Život ve mně bouří, bouří, já chci žít, chci žít, jestli dají ty naše rodiče.

Maroušku, usměj se zase, jako dříve. Rozežň, ty drahý, smutné myšlenky a miluj, miluj srdcem, duší celou bytostí, tvého, milujícího Tě Josefa

Ps. Do Lvova pojedem, ve středu neb ve čtvrtek, tak že zítra neb ve středu přijedu. Líbám tisícekrát Josef (nehodný)

bez data - dopis Marii Reové, od sestřenice

Drahá milovaná sestřeničko,

Mařenko, přijmi ode mne srdečný pozdrav, též i vřelou vzpomínku na tebe i na vás všechny. Sme všichni živi a zdraví, čeho vám přejem od všeho srdce. Drahá Mařenko, jak jsem ráda dyž od tebe

dostanu psaní, jenom mne dovede do slzí, tak si myslím a vzpomínám, jak sme byly malý šťastný, že sme byly v hromadě a teď sme tak daleko.

Jedna věc - jak by to asi mohlo dopadnout dyby sme se sešly, ja bych se asi od radosti roztonala. Ty Mařenko tam si užiješ, ale my nešťastný, co tady, mezi těma chlapama doma ve sví vesnici, nic nemůžem mít a do cizejch vesnic jet, tak to je moc daleko.

Drahá Mařenko, pozdravuj taky Martinovskejch a pozdravuj taky Jozífka a vzpomeň mu taky esli vzpomíná na mne, esly si na mne pamatuje, jak sme si hrály a kde jsou jejich holky. Jak bych vás ráda viděla.

Mařenko popros Mařenku Mužakovou ať mě taky píše psaní, že budu čekat.

Zatím sbohem nashledanou

bez podpisu

brzo vodepište

Nehněvejte se, že sem to tak špatně napsala, lepčí neumím, u nás tu málokdo umí po česky, enom ty starší a mladý neumějí.

Dosvidanija (*azbukou*)

15. IX. 1925

Drahý Josífku

Potěšil si mně s některými slovy, ale nikoliv na dlouho, když jsem se položila k svému sladkému spánku, strašná hrůza mě obešla, strašné myšlenky se mi vedraly do nitra, nemohu uspokojiti sama sebe. Probděla jsem v těch strašných myšlenkách nemohouce ani oka asi do dvou hodin noci zamhouřit. Pak když jsem usnula, to byla šťastná chvílka, když jsem na vše zapomněla, ano zapomene člověk, když spí, když o ničem neví, ale když se opět probudí, zas to neštěstí kolem něho, ta vzpomínky, ty myšlenky, ten těžký kámen na srdci, nepohnul se, tiskne mou duši, nevím jak žít, jak myslet, jak věřit ti. Nevěřit?

Nevím, nevěřím celému světu ani sama sobě, věř kdybych tě nemilovala, jak tě miluji a ne bydlela v tom krutým Malíně, v Malíně který mě souží, kde jsem nešťastná od svého dětství, řekla bych sbohem, sbohem na vždycky, ale nevím, nevím co by se tentokráte dělo, nic hůře než smrt, smrt snad není tak strašná, ty by sis našel jiné štěstí, Bože ... před rokem by si stál s radostí, s úsměvem mluvíce s očima rozjasněnými, plynula by sladká a milá slova, ne tak jako když stojíš před tou, která tě miluje, s hlavou sklopenou, s očima do země upřenými, nepromluví ani slova útěchy, prchající od ní když stojí a chvěje se a ty, ty můžeš jít, nemusíš mne spatřit celý dlouhý čas a pak nakonec, když přijdeš, tak zas jenom zarmoutíš a toliko.

Tak řekni drahouši, co já si mám počnout z této úzkosti, rodiče mě obviňují, toliko mě a tebe na konto našeho sňatku, mě však nemají zač, pravda, že z počátku mě to bylo spíše lhostejno, ale dnes když stále myslím na tebe, na tebe drahouši, a je mi těžko žít bez tebe. Tak myslím, že bych nechtěla, kdybych nemusela se dále mučit.

Nevím, jak myslíš, tatínek včera říkal, že kdyby si chtěl nějaký konec, že bys řekl svému otci a že on by to neodmluvil. Tak dělej, jak chceš, mně už je vše lhostejné, jen trochu útěchy, útěchy jakkoliv neb tak žít jak dnes je nemožný dále.

Odpusť, když se ti něco nelíbí, já píšu, co dnes srdce praví.

A již musím zakončit, poněvác chci ještě jít do zahrady, tam – tam kde sluníčko se krásně směje, kde slavíci zpívají libé písně, budu poslouchat a myslet dále.

Tak sbohem drahouši myslí a nezapomínej, odepiš mi ještě pár řádků, tak ráda čtu od tebe lístky, tak jako kdybych s tebou mluvila.

Ještě jednou pa – pa.

Tvoje Maří

To psaní ti dá Luba, jde se mnou do zahrady.

18. IX. 1925

Nejdražší Marouši!

Přijmi nejsrdečnější, nejvřelejší pozdrav ku Tvým milým narozeninám. Dnes, tuším, uplynulo 18 let do moře věčnosti od toho dne, kdy zjevila se má drahá něžná bytost, by tolik musila zkoušet a trpět. Tak přejí ti dnes z celé mé nehodné, nešťastné duše, by všechna utrpení tvoje, aspoň poněkud se tímto zmenšily.

Děkuji, Marouši, ze ten dopis tvůj, za tvá upřímná slova, ačkoliv mně stále obviňuješ, já nejsem tak vinen, jak představuješ sobě. Vinen jsem v tom, že jsem zasil do tvé něžné, věrné a dobré duše nedůvěru, ostatní jest však osud. Však při lásce, důvěře a pokoji my přemůžem i osud. Já vidím stále ty tvé něžné, hluboké a důvěřivé oči, v kterých se odráží tvá dobrá duše jako v potoku, stále je vidím jak káravě, nesmělé a však pronikavě dívají se dívají a pořád se ptají: miluješ? Někdy, jakoby jiskra jistoty v nich zablýskla se, ale ne nadlouho, po chvílce již zase vyčítavě a káravě se dívají, dívají se ty tvá očička krásná, by mohly tvé duši bez klamu povědět, zda tě miluji. Řekněte jí – vy oči něžné drahé, jí duši něžné a drahé, že netuší, jak milována jest, víc a víc a stále. Kdybych nemiloval, drahouši, tu tvou obětavost, to tvé něžné, malinké srdce, tvou dobrou duši. Ty oči krásné v nich dovedu čísti více, než kdybys mluvila, v nich čtu a cítím to, co se ve mně udržuje, cítím, že jsem milován. Až tu důvěru mě někdo ukradne, pusť opona mého života zapadne...

Ačkoliv i tak cítím, že letím do propastě, ztrácím zem pod nohama a někdy blízko, blízko poodcházím k činu, a tu se zjeví ta tvá něžná očka, s takovým milým pohledem a zastaví mne od činu v chvíli nejukrutnějšího zoufalství. Což myslíš, že zapomněl jsem, čím bylas pro mě krásného roku – kdy osud mně krutě pronásledoval, což myslíš, že lze zapomenouti na ty chvíle útěchy, jaké jsem vždy skládal u tebe.

Já miluju tě, milovat budu, bych zhynul.

Neprávem mě tvůj otec obviňuje, on nesplňuje své sliby a zapomíná na ně. Ty víš sama. Ale psáti o tom nechci, neb nejní mým cílem zarmucovat tě, ale potěšit. Mám ale Drahouši, pramalou zásobu

~~XXX~~
~~XX~~ je to v... mají odmluvu, ~~XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX~~

V neděli přijdu v dvě neb ve tři hodiny, ale drahouši nezlob se na mou nešťastnou duši a usměj se na mě.

1. X. 25

Jistě se hněváš, že tak dlouho nedostávám slibu a tobě nepíšu. Máme tu takřka horoucí peklo, trochu mlátíme a já jsem většinou ve mlýně úplně sám. Týden tak utíká, že neuspěju počítat dny. Boris, který přijel s tvým tatínkem nemá práci a strašně se nudí, tak že desetkrát denně přijde do mlýna a pomohl by mě trochu, kdyby uměl.

Píšu, ale musím přestat, poněvadž zase někdo přijel do mlýna, ačkoliv je už úplný večer. Mám zlost, ale co si počnu drahouši, když lidi ve dne nemají čas.

Nehněvej se Marouši, jsem už ve světnici a zase piju a piju víno s Borisem na tvoje zdravíčko.

Mám před sebou tvou podobenku a ty tvoje očka hledějí tak upřímně, tak s láskou na mně, že bych nikdy nevěřil, že mně nemiluješ. Miluješ a budeš neb já též miluji tě – tisíckrát to opakuji. Líbám ty tvoje něžné očka, z kterých plyne pro mě tolik lásky pro mne – miluj, prosím, neb zhynu bez tebe a bez tvé lásky. Čas utíká, vzpomínám stále na tebe, vzpomínám tvá milá slova, pohyby a úsměv. Čím dále, stále víc a víc drahou pro mne se stáváš, čím dále stále víc se bojím o tebe a lásku tvojí. V práci mi ani nescházíš z mysli. Myslím stále, stále mám nadějí na brzké ukončení našeho trápení.

Dobrou noc zatím, nejdražší Marouši, spi sladce a sni o mně – milujícím tě celou duší svou.

V neděli se zjevím asi o 2 hod. odpůldne.

Líbám teď tvá očka a ústa malá hezoučká, líbám neb jsem šťasten, když mám možnost projevovat svou lásku. Dobrou noc – ještě jednou líbám, tvůj milující navždy Josef.

Ps. Luba se mě ptala, kdy Boris pojede domu.

Čekej v neděli s úsměvem tvého Josefa.

1. X. 1925

Drahouši! Jestli máte dnes čas, tak se přihotovte a maminka přijde odpoledne pomáhat dělat víno. Jestli je to možné, tak vzkážete. Tvůj m. Josef.

bez data (patrně na Nový rok 1926)

Dnes však vidím, jak jsem ti drahá, jak mi vše líto, že žádnéj nemůže si to představit. Proč moje hlava nemůže být chvíli spokojená a šťastná, jak jsou jiný, ale proč se trápím stále. Proč nemám chvíli spokojenou? Protože jsem tvou lásku poznala? Snad, že jsem ji poznala a s ní zase tebe. Proč jsi mne uváděl k sobě. Proč jsi mi nenechal spokojený život, může být, že bych byla šťastněji prožila tu chvíli, že bych nemusila sedět jako poustevník a stále myslet na to mé neštěstí, jak mi je těžko dnes, jak srdce bolí a slzy kapou z očí. Dnes však nevěřím a nevím, na čem jsem, co si mám počnout a kdo je můj přítel a co je mým štěstím, nevím kde a já jsem sama a Bůh je snad se mnou. Mám veselý nový rok 1926.

Svatba v chrámu Páně v Knerutech 11. VIII. 1926

Luck 15. III. 1928

Milý Drahouši!

Zajel jsem moc dobře, totiž z Lucka pěšky, ale tebe miloušku budu prosit brzo přijet neb se tobě stýská a mě ještě víc. Na co se povezete, mohla bys už zůstat v Malíně. Já jsem Lubu odvez do Lucka sám, poněvadž tatínek do Mlynova nepojede. To psaní dej ještě dnes Beštovům, aby Vláďa jel na soud. Kupci teď na domek jsou tři, takže Vláďa v sobotu přijede a domek může dobře prodat. Tatínkovi napomínej a dej mě znát, jak tam něco ukončíte, totiž zase prodáte pole a dej znát mnoholi¹ za naše pole vyjde peněz všech a ~~řekni tatínkovi~~, abysme si mohli rozplánovat mnoholi¹ ještě shánět peněz.

Zatím buď zdráva s Alouškem a s neděle už bude pěkně, tak prosím přijed'te, jen se mi ale neprostud'te.

Prozatím zdravím všechny a líbám tě a Alouška mnohokrát. Tvůj Josef.

Mařinko, myslím, že prodám brzo, protože přicházejí dost často kupci. Dnes byla nějaká slečna s kmotry inženýrskými, tak povídala, že inženýr přijede a že dost možná, že vezme. Josef

28. III.

Milý drahý Marouši!

Dnes, včera a předevčírem jsem byl v Lucku. V pondělí jsem neuspěl vnést do kasy Libertie² peníze a tak jsem musel přijet v úterý a takové zaplatit. Včera přijel i p. Najman, co byl u vás telefonovat

mě, abych přijel a vybral radioaparát. Od rána nám to zajmulo čas až do teďka, ale vybrali jsme aparát dobrý. Bude koštovat³ neb 584zl. neb 659zl. Záleží od toho jaký součástky si tatínek vezme. Já myslím, aby si vzal aparát za 659zl. Já už jsem dal zadotek⁴ 50zl. a pan Najman má kvitanci u sebe a bude v pátek o 10 hodině tatínka čekat u Lišků, tak snad tatínek konečně přijede.

¹ kolik, ² banka, ³ kolik bude stát, cena, ⁴ záloha

Zítra však tatínek musí jet do Mlynova a na poště vzít si „pozwolenie“ na radio. Pozwolenie¹ vydají ihned a platí se 3zloté měsíčně, tatínek zaplatí na několik měsíců napřed. Ať veme tatínek hodně slámy neb sena nebo aparát jest moc něžný a musí se opatrně vézt. Já jedu dnes do Volkova a v pátek přijedu zpátky - v sobotu přijedu drahouši k tobě. Dám znát přes telefon, abyste poslali koně na Šalavu a kdy vlastně, ale ať konečně tatínek se postará a v pátek přijede pro aparát a v sobotu budem pěkně poslouchat. Peněz může mít jen 1/3, jestli zaplatí všechny najednou, bude mít 5% rabatu. Vyměnil jsem 2700, rubl po 23,70 všechno na zloté, dnes již jest jen 23,60. Nevím, jestli to mám dát nebo né.

Buď zatím zdráva, pozdravení všem líbá tě tvůj Josef

Ale jest to moc krásná věc to radio!!!

bez data

Drahý Marouši!

Jak jsi odjela tak nedáváš o sobě a Alouškovi znát, jak jste zajeli a neprostudili jste se – Už to je dnes celý týden, co jste pryč a mě se moc stýská. V sobotu jsem přijel z Vladimíru, odkudž mě kmotr náš nechtěl pustit, chtěl konečně, abysem zůstal do neděle, že pojedeme se podívat na to jeho spáleniště, poněvadž ve všední den nemůže. Od paní Rejstrakové jsem pokuritowani² dostal, tak že jest vše v pořádku a domek se může lépe čili draž prodat. Jestli pak jsou nějaký kupci na pole? Já chci v sobotu k vám přijet, jen nevím, jak se dostanu, pojedu nejspíš autobusem na Šalavu a tam už to je blízko.

Včera přijela Jožina mama, tak že jsem dal Jóži sto zlotých – dnes jde do města. Luba říká, že se jí nestýská, jen aby už led roztál, aby mohly jezdit na loďce. Proti očekávání žádnou ještě velkou vodu nemáme a dobře už to mele a závozu jest taky dost. Zatím sbohem do soboty – pozdravení všem. Líbá tě i Alouška tisíckrát. Tvůj Josef.

bez data

Milý muženku,

šťastně jsme zajeli do Malína, ale už se nám stýská po tobě, vzpomínám pořád, tak tě prosím, čím dřív budeš moct, tak přijed'. Synáček je zdravý a pořád dovádí. Včera tady byla maminka, tak se mu divila, jak už je velikej. Dnes měla přijet Naďa s Věrou, ale Naďu bolela hlava, tak nepřišly. Co tam dělaš doma s těma dvouma hospodynkami? A řekni Jóži, ať hledí kačky a husy, ať je ohledává a zavírá, jestli už nesou. Ať koze vaří žito, až sem pojeděš, tak ať ti nachystá moje punčochy, teplý a spodničku, pantalon³ teplý a ten bílej šátek z krajky na hlavu a deku a jednu poclanku⁴ a ty drahoušku vem synáčkovi prášek...(nedopsáno)

Tatínek už jeden kousek pole prodal a ještě má druhý prodat.

Pak jsem ještě chtěla s ním promluvit, než ti budu psát. Nešlo to, s tím hlasováním dnes, ještě byli lidé v pivně⁵. Tak že jsem nemohla. Tatínek to zas počítal, že bysme možná druhou polovičku nemuseli prodávat. Až sem, pusi, přijedeš, tak to domluvíme. Přijed' čím nejdřív. S bohem, pozdravuj tatínka. Líbají tě tvoje Mařenka a syn

¹ povolení, ² notářský souhlas, ³ kalhoty, kalhotky, ⁴ prostěradlo, ⁵ hospoda, nálevna

31. III. 28

Milý Drahouši!

Včera v 10h. ráno jsem přijel z Volkova – to byla krásná cesta. Zprvu jsem myslel jet do Dubna a odtamtud nějak do Volkova. Však v autobusu jsem se setkal s jedním Čechem z Volkova, který jel autobusem až do m. Děmidovky, tak jsem se přidružil k němu a když jsme přesedali do děmidovského auta, setkal jsem se s p.p. Petrem a Janem z mokré čtvrtě a Jirkovským. Myslel jsem – teď se dostanu pralehko do Volkova, ale p. Jirkovský má jen dva páry koňů a proto musejí chodit pěšky nebo si najmout. Dříve si však musili dáti ještě pár v Děmidovce. Z Děmidovky jsme vyrazili najmutým povozem o 11h večer a ve 2hod v noci už jsme byli ve Volkově, ačkoliv je to až 7 km. Petr ležel a Jan seděl. Petr křičel, že jsem jim asi něco zlého přivezl.

Ale dopadlo to vesměs dobře, poněvadž nejen p. Jirkovský ráno po vyspání mě sehnal 1595 dol. Takže mají už dávat jen přes 800 dol., ale také p. Mraček slíbil půjčiti nám 1000 dol. po 2½ %. Strýček je má v neděli přivezti.

Je mi divno, že tatínek nepřijel včera, jak jsem psal pro to radio, čekal na něj p. Najman. P. Najman telefonoval, aby tatínek zítra přijel pro to radio. Myslím, že tatínek asi nedostal to pozvolení od pošty v Mlynově neb tam ve čtvrtek nemohl jet neb byla špatná pohoda. Jestli zítra tatínek přijede a zatelef. mně tak přijedu do Lucka a pojedu k tobě drahoušku a už bude teplo, budeš moct přijet jen na pár neděl a pak hajda do Malína.

Také má naše kráva telátko, musím jít schválně do chléva se na něj podívat a potom napsat jaké je... už jsem přišel, telátko je žluté barvy, ale nevím, co to je a od které krávy a Joži se nechci ptát, ona sama ti poví –

Jóži se náleží za měsíc březen: 25 zl. ačkoliv 3 dny jí do měsíce chybějí: má na to vybráno: 3 zloté, 5 zlotých a do kina 3 zloté, blůza 8 zlotých. Jenže mě povídala, že těch 8zl. snad nebude počítat, tak nevím. Udělej to, jak chceš, tedy jí náleží 6 nebo 14 zlotých a za krmení naší krávy tatínek jí dal 10 zl. To, co jí budeš dávat tak vem u tatínka, jak jsem psal dříve, dal 50 zl. na radio.

Zatím drahoušku sbohem až do poslouchání radia pěknou dobrou, pusu a sbohem tvůj Josef. Pozdrav všem

PS.

(vyryto do habru za mlýnem)

Mé milé Máň... náš vzájemný děpis:

byli jsme zde spolu

20. VI. 1922

29. VI. 1922

6. VII. 1922

6. VII. 1924 smířili jsme se... (neděle)

Byl jsem zde 26. VI. 1924, abych vyřezal do habru tvé jméno

čtvrtek – byl jsem zde sám 26. III. 1925

neděle – byl jsem zde 29. III. 1925

byl jsem zde 10. IV. 1925, pátek v 6 hod 10 min večer, Josef M.

úterý 21. IV. 1925, 5 hod 12 min večer, J. M. – M. R. spolu

úterý 28. IV. 1925 M. R.

neděle 10. V. 1925 M. R. – J. M. spolu

Vše opsáno na lístek s razítkem

GAZOGENERATOROWY MLYN WALCOWY

A. MARTYNOWSKIEGO, Kol. Malin, p-ta Olyka, Wołyń

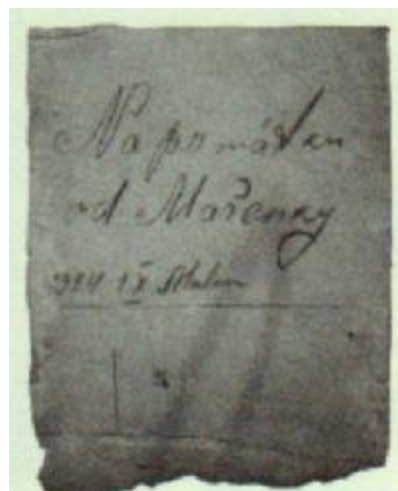
Alois Martinovský, nar. 1875 v Luštěnicích u Mladé Boleslavi, mlynář z Českého Malína s manželkou Františkou (Anastazií) a dětmi. Na fotografii z roku 1909 vpředu sedí syn Josef a dcera Ljuba, za nimi stojí Věra a Naděa (Víra, Naděje, Láska - osudová jména, která svým dcerám můj dědeček dal).

Můj tatínek Josef Martinovský u agregátu ve mlýně v Českém Malíně (1921).

Marie Reeová věnovala tuhle fotografii 1. X. 1924 svému milému Josefovi Martinovskému.

Druhá strana fotky s věnováním.

Mlýn v Českém Malíně (asi 1970) v roce 1997 ještě mlel pro celou oblast, dnes už nestojí.

Marie Reeová (nar. 18. 9. 1907)

Marie Reeová (asi 1923)

Marie a Josef (30. léta).

Rodina Josefa Martinovského s rodiči Reovými a neznámým mužem, patrně pravoslavným báťuškou. Foto je pořízeno v sadě u mlýna po křtu tehdy ročního syna Alouška.

Alice Martinovská (nar. 1930?), upálena se svoji matkou Marií Martinovskou 13. 7. 1943.

Sourozenci Alois a Alice (rok 1935?)

Alois Martinovský (nar. 26. 10. 1927), zachránil se spolu s otcem.

Sourozenci Alice a Alois (rok 1943, květen)

Moje maminka Boženka, já a táta po propuštění z vězení (1950), nová rodina a pošlapaná naděje v Čechách.

Epilog

Český Malín byl založen skupinou českých přistěhovalců především z oblastí Rakovnicka, Lounska, Žatecka a Mladoboleslavska v roce 1871. Příčinou vystěhovalectví z Čech byla hospodářská krize po prohrané prusko-rakouské válce 1866 a také hospodářský a národnostní útisk c. a k. monarchie. Obyvatelstvo těžce shánělo slušnou obživu a mnohdy volilo odchod z vlasti. Na Volyň, ale i dál do Ruska odešli většinou ti nejchudší, kteří po prodeji svých majetků neměli na cestu přes moře. Odešli lidé, kteří se nelekali těžkého života a tvrdé práce v cizině. Proto se také po čase na Volyni dopracovali slušných majetků a společenského postavení. Stali se nositeli hospodářského pokroku a kulturního rozvoje na Ukrajině.

Pozemky, na kterých byla osada Český Malín založena, byly zakoupeny dvaceti českými rodinami od polského statkáře Kazimierza Sliwinského. Majetek Sliwinského se nazýval Malín. Odtud vznikl název české osady.

Obec byla vybudována na nejrovnějším místě zakoupené půdy. Zbytek půdy, do které byly zahrnuty také nepěstěné lesy a polomy, postupně obyvatelé Malína přeměňovali na pole a louky. Uvnitř obce byly vyměřeny dvě široké rovné ulice, které dělily Malín na Velkou a Malou Stranu. Malínští při rozdělování pozemků nezapomněli ponechat obecní parcelu na výstavbu hasičské zbrojnice, školy a dalších obecních budov. V okolí bylo nutno vymýtit lesy a získat tak ornou půdu. Byly založeny ovocné sady a chmelnice. Před nově postavenými domky kvetly upravené zahrádky.

Na památku založení české osady bylo vysazeno několik lip.

13. červenec 1943 - poslední den Českého Malína

Ráno v úterý 13. července, po dvoudenním svátku (11. července byla neděle a 12. července pravoslavný svátek Petra a Pavla) se Malín připravoval ke své každodenní práci. Malínští konali poslední přípravy ke žnín. V kovárnách bušila kladiva, bylo slyšet odstředivku mlékárny, kour z mlýna oznamoval, že i zde se za chvíli začne pracovat.

Po Malíně se bleskově rozletěla zpráva, že ke vsi jdou vojáci. Staří uklidňovali a radili všem, aby zůstali doma, že to bude asi jen nějaká prohlídka. Když se ukáže, že všichni obyvatelé jsou doma, nikomu se nemůže nic stát. Byli to opravdu Němci, kteří po příchodu nejprve rozeslali příkazy s upozorněním, že obyvatelstvo, utíkající před nimi, bude považováno za nepřátelské a podle toho s ním bude nakládáno. Ujišťovali však, že kdo splnil všechny dodávky, může být v klidu, zejména ty rodiny, které nikoho nepohřešují. Hlídky však šly od domu k domu a vyháněly z nich obyvatele na náves, ti kteří nemohli, byli vyneseni na vozy. Téměř nikdo neuměl ve vsi německy. Němci se o tlumočníka nestarali a nenamáhal se odpovídat na otázky, co to všechno znamená. Pak obklíčili obec ze všech stran a pod bodáky na návsi shromážděné obyvatelstvo včetně nemluvnat se řevem rozdělovali do skupin po třiceti až padesáti lidech a postupně odváděli do přilehlého Ukrajinského Malína. Kdo by se pokusil o útěk, bude na místě zastřelen!

Po obci i v okolí se rozlehal rachot kulometů, bylo slyšet výbuchy granátů. Začaly hořet první chalupy, všude se rozléhal strašný řev dobytka, vytí psů, pláč žen a dětí. Vše bylo provázáno střelbou ze samopalů a řevem gestapáků, kteří nechápavě obyvatele začali obviňovat ze spolčení s bandity.

Náhodně vybraná skupina mužů (mezi nimi můj tatínek a můj nevlastní bratr) dostala rozkaz naložit uloupený majetek, sehnat a svázat dobytek a pod hrozbou smrti blízkých vše odvézt do cca 20km

vzdálené Olyky. V naději, že Němce ukonejší nakradený majetek, muži se vším spěchali a pod neustálými nadávkami a střelením se vydali k lesní úvozové cestě. Po té co skupina dojela do úvozu, rozprchla se do lesa. Tak vlastně unikli jistě smrti, protože po příjezdu do Olyky měli být zastřeleni. Němci za nimi do lesa, za hustého líjaku, vyslali ještě několik dávek ze samopalů. Do Olyky majetek dovezli pouze 4 muži, ty zachránil polský strážný, který je ukryl do hromady plev a v noci vyvedl ze statku.

Všichni, kteří zůstali v Malíně, byli nahnáni do různých budov, včetně kostela. Ty byly zapáleny a do oken vojáci naházeli granáty. Každého, kdo se pokusil o únik ze strašlivé smrti, zastřelili.

Malín hořel týden.

Český Malín měl před 13. červencem 1943 444 obyvatele české národnosti, 26 polské a jiné národnosti. V obci žilo 14 ruských zajatců.

Němci zavraždili 104 muže, 161 žen, 65 chlapců do čtrnácti let, 40 děvčat do čtrnácti let.

26 Poláků, 4 Čechy z jiných vesnic, kteří toho dne náhodou dleli v Malíně, většinou u lékaře, v nemocnici nebo na návštěvě.

V Ukrajinském Malíně zavraždili 132 obyvatel.

V Českém Malíně spálili za 106 domů 68, 61 stodol, stájí, sýpek a jiných hospodářských budov. Při ničení obce uloupili 70 krav, 130 koní, 870 vepřů, 170 ovcí, velké množství drůbeže.

Němci v podstatě srovnali Malín se zemí, spálili mnoho domů i hospodářských budov. V Ukrajinském Malíně spálili i školu a kostel.

Proč byl Malín vyvražděn a zničen? Co bylo příčinou jeho zkázy? Na tyto otázky lze velmi těžko odpovědět. Němci nepotřebovali k provedení svých zločinů žádných závažných příčin. Jeden z cílů bylo jistě zastrašení obyvatelstva.

•

Ze vzpomínek Josefa Martinovského: Byly asi tři hodiny odpoledne, když jsme skončili nakládání a vyhnali dobytek. Pod silnou eskortou jsme se vraceli k Ukrajinskému Malínu. Střelba tam už ustávala, ale oheň se rozrůstala. Jedeme s naloženým majetkem, ženeme dobytek ulicemi. Všude hoří, dobytek se nám rozbíhá. Ostatní muže už odvedli do dřevěného pravoslavného kostela a do školy. Zbylé ženy s dětmi dosud stojí v jedné zahradě. Spatřil jsem mezi nimi moji ženu a dcerku Alici. Zavola jsem na ně. Uslyšely, přiběhly k cestě. Několik vět, několik otázek: "Kam vás vedou? Co vám říkají, proč vás nepustí? Ověřovali vám dokumenty?" Ještě sbohem a polibek a už přiběhl Němec s napřaženou pistolí a křikem "Los! Los!". Ohlédl jsem se ještě jednou a naposled!

Dostali jsme příkaz hnát dobytek dál. Český Malín už hoří celý. Také kostel a škola v Ukrajinském Malíně. Vzplanuly další chalupy, do kterých byli zahrnání naši muži, ženy a děti. Bylo slyšet výbuchy granátů a rachot kulometů.

Stále jsme se ohlíželi a mysleli na své blízké. Připouštěli jsme v duchu, že mohou srovnat Malín se zemí, zničit naše budovy a sebrat majetky, nemohli jsme si však v hlavách srovnat, prostě jsme nemohli uvěřit, že jsou schopni povraždit nevinné ženy a děti.

•

I když jsem podle zlatých šperků manželky a dcery Alice, nalezených ve spáleništi a odevzdaných mi Ukrajincem Vorobějem věděl, že obě zahynuly v plamenech, ještě jednou ve mně vzplanula jiskřička naděje v červnu 1945, když jsem jako voják 1. československého armádního sboru přišel do Prahy, byl jsem kamarády upozorněn na vysílání pražského rozhlasu. Nějaká Martinovská (jméno si kamarádi nezapamatovali) z Volyně, t. č. bytem v Kolíně, v něm hledala svého otce Josefa Martinovského a bratra, kteří patrně přišli jako vojáci československé zahraniční armády do vlasti. Naděje - že by přece jenom zázrak? Pln očekávání i nedůvěry jsem se rozjel na udanou adresu. Shledal jsem se s dcerou mého bratrance Josefa Martinovského z Volkova, Pavlínkou. Za okupace byla odvečena na nucené práce do Německa, odkud přišla přímo do vlasti. Poslední jiskřička naděje, že se moje dcera Alice nějakým zázrakem zachránila

z malínského pekla, definitivně zhasla. A přece jsem byl v tu chvíli šťasten, že jsem se shledal aspoň s Pavlínkou, dcerou bratrance... (Josef Martinovský, Praha, červen 1945)

•

Útvar SS, který vraždil v Malíně, měl auta označená symbolem jelenů v běhu, nebo snad ve skoku. Dle toho by se přece dal identifikovat... fašisté si zřejmě potrpěli na symboly. Jaká náhoda 10. 6. 1942 na den sv. Markéty zničili Lidice. 13. 7. 1943 rovněž na sv. Markétu zničili Český Malín ještě mnohem brutálněji. Stále přemýšlím, proč se na Malín zapomnělo... (Josef Martinovský, autor Kroniky Českého Malína v Kutné Hoře 1977)

Spáleniště v usedlosti V. Vígnera, kde byla upálena většina žen a dětí

Spáleniště ve škole v Českém Malíně.

Muži, kteří přežili.

Ženy a děti, které přežily.

Kříž v Českém Malíně.

Dopisy

1923/28

J.M. - M.M.

Uspořádala: Darina Martinovská

Fotografie z rodinného archivu Dariny Martinovské

V roce 2011 vydal Ing. Ivan Ulrych -

Nakladatelství VEGA-L, Nymburk

jako svoji 222. publikaci

ISBN 978-80-87275-43-6

Darina Martinovská

2010

Můj tatínek velmi hledal sílu vzpomínat, proto jsem se jen málo dozvíдалa o životě na Volyni. Když jsme v roce 1998 se synem navštívili Český Malín, mlýn Martinovských ještě sloužil a mlel obilí pro celé okolí. V sadě za mlýnem se smutně skláněly jabloně, chlouba mého dědečka, o které však už nikdo nepečoval. K mlýnu však vedla stále tatáž cesta, kterou dali Martinovští vydláždít, aby se kola vozů nelámala a nebořila v bahně, když jeli hospodáři se zrním a moukou.

V roce 1938 jela skupina nadšenců z Českého Malína na Vsesokolský slet. Osud si zahrál. Na tomto sletu vystupovala i moje maminka Boženka Šmejkalová se sokolskou župou z Čáslavi. Ani jeden z nich netušil, že se jejich osudy někdy protnou. Když se delegace vrátila do Malína, tatínek nadšeně popisoval Prahu a sliboval své milované ženě, že se určitě jednou do Čech spolu podívají, zejména do Prahy. Miloval vlast svých předků. Domov byla Volyně, ale vlast měl v Čechách. Netušil však, že uplyne tak málo času a on bude stát na Václavském náměstí sám v uniformě.

Můj dědeček Alois Martinovský doufal, že se rodině po návratu do staronové vlasti povede lépe. Část členů jeho rodiny zahynula ve válce, někteří byli nezvěstní nebo odvezeni na Sibiř. Základ rodiny však v roce 1947 přijel do Čech. Syn Josef se tu znova oženil s učitelkou Boženkou Šmejkalovou, moje maminkou a narodila jsem se já. Nikdo netušil, že za pár měsíců mého tátu a nevlastního, tehdy sedmnáctiletého bratra Aloise zatkne STB a obviní je z velezrady a rozvracení republiky. Nic nebudou platná všechna utrpení, zranění z fronty, ani medaile a vyznamenání.

Největší zranění - zlomená naděje, pocit nespravedlnosti a zraněné srdce se již nikdy neuzdraví. Táta se už nikdy na Volyně vrátit nechtěl. Vzpomínal, ale podívat se na místa, která měl rád, už nechtěl. Dopisy, které psal můj tatínek své milé, později snoubence a ženě Marii, roz. Reové, jsou krásné. Jsou intimní výpovědi o životě a lásce, ale jsou také svědectvím o životě českých vystěhovalců.